

ЕДУКАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – ОСНОВНИЙ ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Гуманістична позиція в освіті потребує ставлення до дитини як до головної цінності в педагогічному процесі, визнання її здатності і права на саморозвиток, пріоритетності суб'єкт-суб'єктних взаємин в педагогічному процесі, а особистісно орієнтоване спілкування вважає найважливішою умовою і засобом розвитку особистості.

Особливої важливості в гуманістично орієнтованій виховній системі набуває блок комунікативних функцій, спрямований, перш за все, на встановлення суб'єкт-суб'єктних взаємин між всіма суб'єктами виховного процесу та створення комплексу особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій.

На наш погляд, гуманістично орієнтоване педагогічне спілкування – це спілкування, в якому інформація, яка передається (комунікативна складова), має істотне значення і особистісний смисл, а емоційно-вольова складова спрямована на конкретний психічний стан, життєвий досвід, систему звичок і цінностей дитини, виявляє емпатію у ставленні до неї.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що головною технологією виховання, разом з тим і гуманістичного, є технологія виховного континуума (безперервного в часі та просторі виховного середовища), що створюється на основі матриці виховного середовища; організаційною концепцією цієї технології є школа.

Для народної, неформальної педагогіки, характерне розуміння виховання в більш широкому значенні – як «педагогіки середовища», в якому поєднуються всі життєві впливи на особистість дитини, де головним вихователем виступає соціум, громада, спільне життя дорослих і дітей у сім'ї, спільність їхньої праці, соціального й культурного буття, що відбувається в певному духовному (педагогічному) просторі та часі. У вузькому значенні виховання розуміється як «педагогіка школи» – життєдіяльність дитини, котра спеціально організується для виховання в просторі та часі освітнього закладу, реалізуючи ідею «школи життя» [3, с. 61].

Освітнє середовище, у психолого-педагогічній літературі також розглядають як підсистему соціокультурного середовища, як сукупність факторів, обставин, ситуацій, які склались історично, і як цілісність спеціально організованих умов розвитку особистості учня (О. Газман, Є. Клімов, Г. Ковальов, К. Левін, В. Панов, К. Роджерс, В. Рубцов, В. Слободчиков, С. Тарасов, В. Ясвін і ін.).

Отже, створення сучасних систем навчання та освіти можна розглядати як конструювання відповідних середовищ (освітніх, навчальних, виховних), які розглядаються як безперервний континуум

штучно створених ситуацій, розподілених у просторі та часі [2].

Саме творче освітнє середовище ми називаємо едукативним середовищем. Різновидом освітнього середовища є навчальне середовище, яке В. Семеновим було визначено «як частина соціального середовища, що формується в суспільстві на всіх рівнях його розвитку з метою впливу на молоде покоління» [1, с. 12].

Едукативне середовище визначаємо як багатогранне та поліфункціональне штучне утворення, що існує й розвивається в реальному часі й найближчому просторі, підлягає коригуванню, управлінню, координації й через яке здійснюється вплив зовнішніх об'єктивних і суб'єктивних факторів на суб'єкти навчання і на процес становлення, розвитку та самореалізації особистості. Едукативне середовище можна також розглядати як ідеалізований об'єкт, що відбиває тимчасове скоординоване й цілеспрямоване поєднання ресурсів і навчально-виховного потенціалу природного та соціального оточення для забезпечення освіти та розвитку особистості у відповідності до визначеної мети.

Першою і основною ознакою едукативного середовища є сутність і характер міжособистісних взаємин, які відбуваються в процесі навчання, тобто це ті відношення, що виникають між суб'єктами даного середовища у ході реалізації своїх навчальних функцій. Фактично це звільнений навчально-виховний потенціал, той простір культурно-навчального діалогу (полілогу), що відбувається між всіма учасниками навчального процесу під час засвоєння програмового матеріалу.

Саме в такому суб'єктному, тобто наповненому суб'єктністю, духовністю, особистісною орієнтацією, навчальному середовищі можлива наявність певного високого гуманістичного потенціалу, що може накопичуватися лише за наявності високоорганізованого, розвинутого й здатного до саморозвитку, постійної рефлексії та самовдосконалення колективного суб'єкта навчальної діяльності.

Реальна життєва практика дітей при такому підході буде співпадати з процесом навчання і виховання, підтверджувати його цінності й орієнтири, конструювати єдине навчально-виховне середовище, наповнювати освітній простір саме як простір для зустрічі та діалогу суб'єктів навчання та виховання, що стає головною передумовою формування гуманних стосунків.

Крім того, створюються умови для забезпечення організаційних й технологічних механізмів запобігання негативного впливу оточуючого середовища, подолання його стихійності та некерованості.

Список використаних джерел:

1. Воспитательная деятельность педагога : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [И. А. Колесникова, Н. М. Борытко, С. Д. Поляков, Н. Д. Селиванова] ; под общ. ред. В. А. Сластенина и И. А. Колесниковой. – [3-е изд., стер.]. – М. : Издательский центр «Академия»,

2007. – 336 с. – (Професіоналізм педагога).
2. Години спілкування в 9–11-х кл. / упоряд. Л. Шелестова, Н. Чиренко. – К. : Видав. дім «Шкільний світ» : вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
  3. Гохберг О. С. Проблема гнких педагогічних технологій : дис ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ольга Сергеевна Гохберг. – Славянск, 1995. – 148 с.